

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ім. В.В. ДОКУЧАЄВА

ЗАТВЕРДЖЕНО ДО ДРУКУ
РІШЕННЯМ РАДИ

факультету обліку і фінансів
(протокол №13 від 16 червня 2021 р.)

ФІНАНСОВИЙ

АНАЛІЗ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ, РОБОЧІ ТАБЛИЦІ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ:
071 «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ»
072 «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ»

ХАРКІВ – 2021

УКЛАДАЧІ:

Ярова В.В. – канд. екон. наук, доцент

Велієва В.О. – канд. екон. наук, доцент

Горкавий В.К. – канд. екон. наук, професор

Посилаєва К.І. – канд. екон. наук, доцент, професор ХНАУ

Ментей О.С. – канд. екон. наук, доцент

Остапенко Р.М. – канд. екон. наук, доцент

Герасименко Ю.С. – канд. екон. наук, доцент

Рецензенти:

Гіржева О.М. – доцент, кандидат екон. наук, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка

Ковальова О.В. – доцент, канд. екон. наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва

Ярова В.В., Велієва В.О., Горкавий В.К., Посилаєва К.І., Ментей О.С., Остапенко Р.М., Герасименко Ю.С. Фінансовий аналіз: методичні рекомендації, робочі таблиці до практичних занять і самостійної роботи студентів спеціальностей: 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Х.: ХНАУ, 2021. 79 с.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ТЕМА 1. ЗНАЧЕННЯ І ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ	5
ТЕМА 2. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ	7
ТЕМА 3. АНАЛІЗ МАЙНА ПІДПРИЄМСТВА	22
ТЕМА 4. АНАЛІЗ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ	25
ТЕМА 5. АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	34
ТЕМА 6. АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ	39
ТЕМА 7. АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ І ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	44
ТЕМА. 8. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ	53
ТЕМА 9. АНАЛІЗ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	57
ТЕМА 10. АНАЛІЗ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	60
ТЕМА 11. АНАЛІЗ ПРИБУТКОВОСТІ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	66
ТЕМА 12. КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	70
ТЕМИ РЕФЕРАТІВ	75
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ	77

ПЕРЕДМОВА

Фінансовий аналіз – основний напрямок аналітичної роботи, який дозволяє визначити фінансовий стан підприємства, стан економіки на макро- і мікрорівні, визначити конкурентоспроможність підприємства, рівень використання фінансових ресурсів і капіталу, дозволяє оцінити тенденції розвитку фінансових відносин, рентабельність підприємства, визначити негативні та позитивні зміни. Він є основним елементом у структурі управління підприємства.

Завдання курсу «Фінансовий аналіз» – теоретична і практична підготовка студентів до аналітичної роботи, формування у них знань про функціонування фінансових процесів підприємства, системи управління.

Метою практичних занять є засвоєння теоретичних основ курсу, набуття навичок роботи з фінансовою звітністю, аналітичного опрацювання результатів фінансово-господарської діяльності підприємства.

У процесі самостійної роботи студенти виконують завдання і отримують консультацію викладача.

Метою самостійної роботи є закріплення, поглиблення та узагальнення знань і навичок, одержаних студентами при вивченні курсу.

До кожної теми розроблені завдання, які дозволяють закріпити одержані теоретичні знання з курсу «Фінансовий аналіз».

Методичні рекомендації підготовлено у відповідності до програми курсу «Фінансовий аналіз» для студентів економічних спеціальностей.

ТЕМА 1. ЗНАЧЕННЯ І ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ

Фінанси є індикатором конкурентоспроможності господарюючого суб'єкта на ринку. Тому, стійкий фінансовий стан підприємства є запорукою його життєдіяльності в умовах ринкової економіки.

Слова відомого американського фінансиста Джека Трейнора *«можливо ви не одержите багатства, використовуючи всю доступну інформацію, проте безсумнівно, що ви втратите все, якщо не будете цього робити»* відображають всю сутність фінансового аналізу з позицій діяльності господарюючих систем в умовах ринкових економічних відносин. Сьогодні, коли кожне підприємство здійснює підприємницьку діяльність самостійно і на власний ризик з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку, значення фінансового аналізу як інструменту пошуку шляхів забезпечення сталого розвитку господарюючих систем тільки посилюються.

Отже, **фінансовий аналіз** — це складова аналітичного економічного дослідження щодо вивчення рівня, змін і динаміки фінансових показників з метою прийняття ефективних управлінських рішень для забезпечення діяльності господарюючих систем, сталого економічного розвитку і стійкого фінансового стану.

Фінансовий аналіз є методикою оцінки поточного і перспективного фінансового стану підприємства на підставі вивчення залежності і динаміки показників фінансової інформації. Він покликаний виявити сильні і слабкі сторони фінансово-господарської діяльності підприємства. Аналіз фінансового стану — це глибоке, науково обґрунтоване дослідження фінансових ресурсів в єдиному виробничому процесі.

Основною метою фінансового аналізу є отримання певної кількості ключових параметрів, що дають об'єктивну і точну картину фінансового стану підприємства, його прибутків і видатків, змін в структурі активів і пасивів, в розрахунках з дебіторами і кредиторами. При цьому в оцінці поточного фінансового стану підприємства особливу роль відіграє прогноз на перспективу, тобто очікувані параметри фінансового стану.

Фінансовий аналіз дає можливість здійснити комплексну оцінку економічного механізму господарювання підприємства щодо його спрямованості на реалізацію і оптимальне узгодження інтересів усіх учасників підприємницької діяльності.

Предметом фінансового аналізу є діяльність підприємства, спрямована на забезпечення його сталого розвитку і стійкого фінансового стану. Кінцевою позицією досягнення цієї мети є виявлення резервів підвищення ефективності господарської діяльності і побудови системи управління для забезпечення незадоволених потреб і побудови системи управління для забезпечення одержання бажаного результату.

Предмет фінансового аналізу конкретизується і розкривається через його об'єкти, виходячи з класифікаційних ознак суб'єктів господарювання та видів їх діяльності.

Об'єктами фінансового аналізу є безпосередньо підприємства відповідної незалежно від форми власності та територіальної ознаки.

Виходячи із терміну, змісту і призначення виконуваних аналітиком процедур, процес фінансового аналізу умовно можна поділити на чотири основних етапи:

1. Формування моделі аналітичного дослідження;
2. Дослідження стану, динаміки та можливостей функціонування економічної системи;
3. Інтерпретація системи показників аналітичного дослідження;
4. Розробка сценаріїв управлінських рішень та контролю їх ефективності.

Метод фінансового аналізу – діалектичний спосіб дослідження фінансового стану підприємства в його становленні та розвитку.

Таким чином в основі методу фінансового аналізу лежить діалектичний спосіб дослідження. Основні принципи цього способу такі: все пізнається в русі, у динаміці, у взаємозалежності, проявленні в необхідності та випадковості, єдності та боротьбі протилежностей, переході кількості в якість.

Реальне використання способів діалектики здійснюється за допомогою наукового апарату фінансового аналізу. Цей апарат включає багато різних прийомів і способів, розроблених як на межах самого фінансового аналізу, так і запозичених з інших економічних наук. Науковий апарат фінансового аналізу є основною складовою його методу.

У практиці фінансового аналізу вироблено основну методику аналізу фінансових звітів. Виділяють такі основні методи:

— **горизонтальний (часовий) аналіз** — порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом;

— **вертикальний (структурний) аналіз** — визначення структури підсумкових фінансових показників з виявленням впливу кожної позиції звітності на результат в цілому;

— **трендовий аналіз** — порівняння кожної позиції звітності з рядом попередніх періодів і визначенням тренду;

— **порівняльний аналіз** — аналіз впливу окремих факторів на результативний показник за допомогою детермінованих або стохастичних прийомів дослідження.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. В чому полягає суть фінансового аналізу?
2. Предмет фінансового аналізу.
3. Метод фінансового аналізу.
4. Пояснити етапи фінансового аналізу.
5. Пояснити основні методи фінансового аналізу.

ТЕМА 2. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ

Під *інформацією* (від латинського *informatio* — пояснення, повідомлення, викладення), зазвичай, розуміють впорядковані відомості про процеси і явища.

Інформаційне забезпечення є першочерговим завданням у будь-якому аналітичному дослідженні і важливим інструментом для підготовки та прийняття ефективних управлінських рішень. Фінансовий аналіз проводиться з використанням системи економічних даних, дослідження яких породжує економічну інформацію, що використовується в управлінні.

Іншими словами, прийняття управлінських рішень пов'язане з постійним опрацюванням інформації, а сам процес управління має інформаційний характер. На кожній зі стадій управління використовується конкретна вхідна інформація й одночасно формується вихідна інформація, яка є вхідною на інших стадіях управління.

Потреби фінансового аналізу забезпечуються нормативно-довідковими, плановими та обліковими (фактичними) інформаційними ресурсами. Вони відбивають певні події, явища, процеси, які бажано, щоб так відбулися, що мають так відбутись, або вже так відбулися.

Використання у фінансовому аналізі всіх видів інформаційних ресурсів забезпечує оцінку діяльності підприємства в динаміці, рівня виконання плану, величини планових показників, діагностику досягнення нормативного сценарію господарювання.

Основним джерелом інформації для фінансового аналізу є фінансова звітність. Зокрема:

- ф.1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»;
- ф.2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»
- ф.3 «Звіт про рух грошових коштів»
- ф.4 «Звіт про власний капітал»
- ф.5 «Примітки до річної фінансової звітності»
- ф.6 «Інформація за сегментами»

Баланс дозволяє визначити склад та структуру майна підприємства, ліквідність та оборотність оборотних активів, наявність власного капіталу та зобов'язань (зовнішніх джерел ресурсів), стан та динаміку дебіторської та кредиторської заборгованості. Одержання такої інформації - необхідна умова для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, а також для оцінювання ефективності наступних вкладень капіталу і фінансових ризиків. За балансом визначають, чи зуміє підприємство в найближчий час виконати свої зобов'язання перед третіми особами — акціонерами, інвесторами, кредиторами, покупцями, продавцями тощо, чи йому загрожують фінансові труднощі. За балансом також оцінюється кінцевий фінансовий результат

роботи підприємства за звітний період, який відображають у вигляді чистого прибутку або збитку.

Метою складання звіту про фінансові результати є надання користувачам повної, правдивої і неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки та сукупний дохід підприємства за звітний період.

Метою складання звіту про рух грошових коштів є надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни, що відбулися у грошових коштах підприємства та їх еквівалентах (далі - грошові кошти) за звітний період.

У звіті про рух грошових коштів розгорнуто наводяться суми надходжень та видатків грошових коштів підприємства, що виникають в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності протягом звітного періоду.

Метою складання звіту про власний капітал є надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.

Проводячи попередній експрес-аналіз балансу, необхідно вивчити і проаналізувати характер змін окремих його статей і розділів та зробити попередню оцінку фінансового стану господарства.

Позитивним вбачається збільшення валюти балансу, що, як правило, свідчить про зростання виробничих можливостей підприємства, ріст інтенсивності виробництва. Але при цьому необхідно враховувати фактор інфляції, та факти проведення до оцінки та індексації активів.

Зменшення валюти балансу оцінюється *негативно*, оскільки скорочуються обсяги господарської діяльності, зменшується попит на продукцію, можлива недостача сировини і матеріалів, згортання будівництва тощо. Доповнюючи аналіз валюти балансу необхідно порівняти його з плановим балансом, балансами минулих років і даними конкурентів.

Завдання 1. Провести фінансовий аналіз бухгалтерського балансу (Ф.№1), Звіту про фінансові результати (Ф.№2), Звіту про рух грошових коштів (Ф. №3), Звіту про власний капітал (Ф.№4).

Мета: засвоєння методики складання порівняльного аналітичного аналізу фінансової звітності підприємства.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Інформація – її суть, роль і значення для фінансового аналізу.
2. Основні джерела інформації для фінансового аналізу.
3. Баланс – його значення для фінансового аналізу.
4. Мета складання звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів та звіту про власний капітал.
5. Що вважається позитивним – збільшення чи зменшення валюти балансу?

Таблиця 2.1

Порівняльний аналіз балансу підприємства

Стаття	Код рядка	Роки			Абсолютні зміни (+;-)		Відносні зміни, %	
		20__	20__	20__	20__	20__	20__	20__
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Актив балансу		I. Необоротні активи						
Нематеріальні активи:	1000							
первісна вартість	1001							
Накопичена амортизація	1002							
Незавершені капітальні інвестиції	1005							
Основні засоби:	1010							
первісна вартість	1011							
знос	1012							
Інвестиційна нерухомість	1015							
первісна вартість	1016							
знос	1017							
Довгострокові біологічні активи:	1020							
первісна вартість	1021							
накопичена амортизація	1022							
Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030							
інші фінансові інвестиції	1035							
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040							
Відстрочені податкові активи	1045							
Гудвіл	1050							
Відстрочені аквізиційні витрати	1060							
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065							
Інші необоротні активи	1090							
Усього за розділом I	1095							
		II. Оборотні активи						
Запаси	1100							
Виробничі запаси	1101							
Незавершене виробництво	1102							
Готова продукція	1103							
Товари	1104							
Поточні біологічні активи	1110							
Депозит перестраховання	1115							
Векселі одержані	1120							

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи і послуги	1125							
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	1130							
за виданими авансами								
з бюджетом	1135							
у тому числі з податку на прибуток	1136							
з нарахованих доходів	1140							
із внутрішніх розрахунків	1145							
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155							
Поточні фінансові інвестиції	1160							
Гроші та їх еквіваленти	1165							
Готівка	1166							
Рахунки в банках	1167							
Витрати майбутніх періодів	1170							
Частка перестраховика у страхових резервах	1180							
у тому числі в:								
резервах довгострокових зобов'язань	1181							
резервах збитків або резервах належних виплат	1182							
резервах незароблених премій	1183							
інших страхових резервах	1184							
Інші оборотні активи	1190							
Усього за розділом II	1195							
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1120							
Баланс	1300							
Пасив балансу	I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400							
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401							
Капітал у дооцінках	1405							
Додатковий капітал	1410							
Емісійний дохід	1411							
Накопичені курсові різниці	1412							
Резервний капітал	1415							
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420							

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Неоплачений капітал	1425							
Вилучений капітал	1430							
Інші резерви	1435							
Усього за розділом I.	1495							
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення								
Відстрочені податкові зобов'язання	1500							
Пенсійні зобов'язання	1505							
Довгострокові кредити банків	1510							
Інші довгострокові зобов'язання	1515							
Довгострокові забезпечення	1520							
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521							
Цільове фінансування	1525							
Благодійна допомога	1526							
Страхові резерви	1530							
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531							
резерв збитків або резерв належних виплат	1532							
резерв незароблених премій	1533							
інші страхові резерви	1534							
Інвестиційні контракти	1535							
Призовий фонд	1540							
Резерв на виплату джек-поту	1545							
Усього за розділом II	1595							
III. Поточні зобов'язання і забезпечення								
Короткострокові кредити банків	1600							
Векселі видані	1605							
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	1610							
товари, роботи, послуги	1615							
розрахунки з бюджетом	1620							
у тому числі з податку на прибуток	1621							
розрахунками зі страхування	1625							
розрахунками з оплати праці	1630							
за одержаними авансами	1635							
за розрахунками з учасниками	1640							

<i>Закінчення табл.2.1</i>								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
із внутрішніх розрахунків	1645							
за страховою діяльністю	1650							
Поточні забезпечення	1660							
Доходи майбутніх періодів	1665							
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670							
Інші поточні зобов'язання	1690							
Усього за розділом III	1695							
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття	1700							
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800							
Баланс	1900							

Таблиця 2.2

Порівняльний аналіз звіту про фінансові результати

Стаття	Код рядка	Роки			Абсолютні зміни (+;-)		Відносні зміни, %	
		20__	20__	20__	20__	20__	20__	20__
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Фінансові результати								
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000							
Чисті зароблені страхові премії	2010							
Премії підписані, валова сума	2011							
Премії, передані у перестраховання	2012							
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013							
Зміна частки пере страховиків у резерві незароблених премій	2014							
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050							
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070							
Валовий: прибуток	2090							
збиток	2095							
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105							
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110							
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111							
Зміна частки пере страховиків в інших страхових резервах	2112							
Інші операційні доходи	2120							
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121							
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122							
Адміністративні витрати	2130							

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Витрати на збут	2150							
Інші операційні витрати	2180							
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181							
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182							
Фінансовий результат від операційної діяльності:								
прибуток	2190							
збиток	2195							
Дохід від участі в капіталі	2200							
Інші фінансові доходи	2220							
Інші доходи	2240							
Дохід від благодійної допомоги	2241							
Фінансові витрати	2250							
Втрати від участі в капіталі	2255							
Інші витрати	2270							
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275							
Фінансовий результат до оподаткування:								
прибуток	2290							
збиток	2295							
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300							
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305							
Чистий фінансовий результат:								
прибуток	2350							
збиток	2355							
II. Сукупний дохід								
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400							
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405							
Накопичені курсові різниці	2410							
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415							
Інший сукупний дохід	2445							

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450							
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455							
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460							
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355, 2460)	2465							
III. Елементи операційних витрат								
Матеріальні затрати	2500							
Витрати на оплату праці	2505							
Відрахування на соціальні заходи	2510							
Амортизація	2515							
Інші операційні витрати	2520							
Разом	2550							
IV. Розрахунок показників прибутковості акцій								
Середньорічна кількість простих акцій	2600							
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605							
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610							
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615							
Дивіденди на одну просту акцію	2650							

Таблиця 2.3

Порівняльний аналіз звіту про рух грошових коштів

Стаття	Код рядка	Роки			Абсолютні зміни (+;-)		Відносні зміни, %	
		20__	20__	20__	20__	20__	20__	20__
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Рух коштів в результаті операційної діяльності								
Надходження від: Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000							
Повернення податків і зборів	3005							
у тому числі податку на додану вартість	3006							
Цільового фінансування	3010							
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011							
Надходження авансів від покупців і замовників	3015							
Надходження від повернення авансів	3020							
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025							
Надходження від боржників неустойки (штрафи, пені)	3035							
Надходження від операційної оренди	3040							
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045							
Надходження від страхових премій	3050							
Інші надходження	3095							
Витрачання на оплату: Товарів (робіт, послуг)	3100							
Праці	3105							
Відрахувань на соціальні заходи	3110							
Зобов'язань з податків і зборів	3115							
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116							
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на								

1	2	3	4	5	6	7	8	9
додану вартість	3117							
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118							
Витрачання на оплату авансів	3135							
Витрачання на оплату повернення авансів	3140							
Витрачання на оплату цільових внесків	3145							
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150							
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155							
Інші витрачання	3190							
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195							
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності								
Надходження від реалізації: фінансових інвестицій	3200							
необоротних активів	3205							
Надходження від отриманих: відсотків	3215							
дивідендів	3220							
Надходження від деривативів	3225							
Надходження від погашення позик	3230							
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235							
Інші надходження	3250							
Витрачання на придбання: фінансових інвестицій	3255							
необоротних активів	3260							
Виплати за деривативами	3270							
Витрачання на надання позик	3275							
Витрачання на придбання дочірнього підприємствами та іншої господарської одиниці	3280							
Інші платежі	3290							
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295							

III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності

Надходження від:								
Власного капіталу	3300							
Отримання позик	3305							
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310							
Інші надходження	3340							
Витрачання на: Викуп власних акцій	3345							
Погашення позик	3350							
Сплату дивідендів	3355							
Витрачання на сплату відсотків	3360							
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365							
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370							
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375							
Інші платежі	3390							
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395							
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400							
Залишок коштів на початок року	3405							
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410							
Залишок коштів на кінець періоду	3415							

Аналіз звіту про власний капітал

Показники	Код рядка	Зареєстрований капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Неоплачений капітал	Вилучений капітал	Всього
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>
1. Залишок на початок року	4000								
Коригування: Зміна облікової політики	4005								
Виправлення помилок	4010								
Інші зміни	4090								
Скоригований залишок на початок року	4095								
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	4100								
Інший сукупний дохід за звітний період	4110								
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	4111								
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	4112								
Накопичені курсові різниці	4113								
Частка іншого сукупного доходу асоційованих і спільних підприємств	4114								
Інший сукупний дохід	4116								
Розподіл прибутку: Виплати власникам (дивіденди)	4200								
Спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу	4205								
Відрахування до резервного капіталу	4210								
Сума чистого прибутку, належна до бюджету відповідно до законодавства	4215								
Сума чистого прибутку на створення спеціальних цільових фондів	4220								
Сума чистого прибутку на матеріальне заохочення	4225								

Продовження табл.2.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Внески учасників:									
Внески до капіталу	4240								
Погашення заборгованості з капіталу	4245								
Вилучення капіталу: Викуп акцій (часток)	4260								
Перепродаж викуплених акцій (часток)	4265								
Анулювання викуплених акцій (часток)	4270								
Вилучення частки в капіталі	4275								
Зменшення номінальної вартості акцій	4280								
Інші зміни в капіталі	4290								
Придбання (продаж) неконтрольованої частки в дочірньому підприємстві	4291								
Разом змін в капіталі	4295								
Залишок на кінець року	4300								

ТЕМА 3. АНАЛІЗ МАЙНА ПІДПРИЄМСТВА

Майно можна трактувати як активи, об'єктами яких вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки. Майно може розглядатися як поняття, що має матеріальний субстрат, тобто бути фактично тотожним поняттю «речі», але може і не мати такого субстрату (майнові права та обов'язки), тобто відносини, що мають матеріальний зміст. Особливим об'єктом активів, на який поширюється визначення речі, є тварини (живі істоти).

Залежно від характеру використання споживчих якостей речей їх поділяють на такі, що споживаються (*оборотні активи*), і такі, що не споживаються (*необоротні активи*), вони відповідно іменуються «споживні» та «неспоживні». Речі, що споживаються (споживні) — це такі речі, які в процесі їх використання втрачають свою фізичну сутність повністю або по частинах, а також речі, які в процесі використання перетворюються в іншу річ. Водночас, «речі», що споживаються, не слід ототожнювати з «предметами споживання», під якими розуміють речі, призначені задовольняти споживчий попит.

До речей, що не споживаються (неспоживних), належать речі, які при їхньому використанні втрачають свої споживчі властивості поступово, протягом порівняно тривалого часу. Іншими словами, неспоживною є річ, призначена для неодноразового використання, яка зберігає при цьому свій первісний вигляд протягом тривалого часу. Експлуатація речі впродовж певного терміну може призвести до так званої амортизації, наслідком якої є зменшення її позитивних властивостей, які зникають взагалі з часом.

Завдання 2. Здійснити загальну оцінку якісного складу майна підприємства (табл. 3.1.), якісний склад та рух основних засобів (табл. 3.2), здійснити оцінку якісного складу та ефективності використання майна підприємства (табл. 3.3) та залежність їх суми від швидкості обороту (табл. 3.4.).

Мета: практичне засвоєння методики аналізу майна підприємства.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Дайте визначення основним категоріям які характеризують майно підприємства.
2. Які критерії класифікації активів можна виділити?
3. Як підрозділяються основні засоби?
4. Показники якісного складу та руху основних засобів.
5. Показники якісного складу майна підприємства
6. Показники ефективності використання майна підприємства.

Таблиця 3.1

Оцінка якісного складу майна підприємства

№	Показники	20_	20_	20_	Відхилення (+;-)	
					20_ від	
					20_	20_
1	Усього майна					
	у тому числі: необоротні активи					
2	основні засоби					
3	% до майна					
4	оборотні активи					
	% до майна					
	З них:					
5	матеріальні оборотні активи					
6	% до оборотних активів					
a	кошти в розрахунках					
б	% до оборотних активів					
7	гроші					
8	% до оборотних активів					

Таблиця 3.2

Аналіз якісного складу та руху основних засобів

Показники	20_	20_	20_	Відхилення (+,-) 20_ від	
				20_	20_
1. Наявність на початок року за первісною вартістю, тис. грн					
2. Надійшло (введення в дію нових засобів) тис. грн					
3. Вибуття (ліквідовано основних засобів) тис. грн					
4. Наявність на кінець року за первісною вартістю, тис. грн					
5. Річний приріст (+) або зниження (-), тис. грн					
6. Сума зносу, тис. грн:					
а) на початок року					
б) на кінець року					
7. Показники, %:					
оновлення фондів (2/4)* 100					
вибуття (3/1)* 100					
приросту (приріст/1) *100					
зносу:					
на початок року (6а/1) * 100					
на кінець року (6б/4) * 100					
придатності:					
на початок року (1 -6а)/ 1 * 100					
на кінець року (4-6б)/4*100					

Оцінка якісного складу майна та ефективності використання майна підприємства

№	Показник	Умови розрахунку	20_	20_	20_	Відхилення(+,-)	
						20_	20_
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Індекс постійного активу	Ф.№1, р.1095 / Ф.№1, р.1495					
2	Коефіцієнт накопичення зносу	Ф.№1, р.1012 / Ф.№1, р.1011					
3	Коефіцієнт реальної вартості майна	(Ф.№1, р.1011+ р.1101+ 1102) /Ф.№1, р.1300					
4	Коефіцієнт оборотності необоротних активів	Ф.№2, р.2000 /Ф.№1, р.1095					
5	Фондовіддача	Ф.№2, р.2000/Ф.№1, р.1010					
6	Фондомісткість	Ф.№1, р.1010 / Ф.№2, р.2000					
7	Рентабельності необоротних активів	Ф.№2, р.2350/Ф.№1, р.1095					
8	Рентабельність реальної вартості майна	Ф.№2, р.2350/ (Ф.№1, р.1011 + р.1101 + р.1102)					
9	Рентабельність основних засобів	Ф.№2, р.2350/ Ф.№1, р.1010					

ТЕМА 4. АНАЛІЗ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Відповідно до П(С)БО № 2 «Баланс» **оборотні активи** – гроші, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу. Від ефективності використання оборотних активів, забезпеченості ними багато в чому залежить успішність та стабільність функціонування кожного конкретного підприємства. Відтак і аналізу оборотних активів необхідно приділяти значну увагу.

Величина оборотних активів на кожному підприємстві різна і залежить перш за все від:

- характеру виробництва;
- обсягу виробництва та реалізації;
- природи самих оборотних активів, з точки зору можливості їх зберігання, інтенсивності використання тощо;
- затрат на придбання оборотних активів (виходячи з економії від закупок великими партіями);
- рівня покупної спроможності підприємства й інфляції (тимчасово вільні грошові кошти вкладаються в запаси);
- можливих перебоїв у постачанні та дефіцитності оборотних активів;
- рівня планування й обліку;
- організації збуту готової продукції й інших факторів.

У практиці планування, обліку і аналізу оборотні активи можна поділити за такими ознаками:

1. За функціональною роллю в процесі виробництва:

- оборотні фонди (виробничі запаси, незавершене виробництво, напівфабрикати власного виробництва, витрати майбутніх періодів);
- фонди обертання (готова продукція, товари, грошові кошти, розрахунки).

2. За формою контролю, планування і управління:

- нормовані (виробничі запаси, незавершене виробництво, розрахунки із заготівельними організаціями, тварини на вирощуванні та відгодівлі);
- ненормовані (короткострокові фінансові вкладення, кошти на рахунках в банку тощо).

3. За джерелами формування:

- власний обіговий капітал;
- залучений.

4. За швидкістю обертання в грошові кошти:

- абсолютно ліквідні;
- швидко ліквідні;
- повільно реалізовані;
- неліквідні.

5. За ступенем ризику вкладення капіталу:

- оборотний капітал з мінімальним ризиком вкладення (гроші, короткострокові фінансові вкладення);

- оборотний капітал з малим ризиком вкладення (дебіторська заборгованість без сумнівної, виробничі запаси (без неліквідів);
- залишки готової продукції і товарів (за винятком тих що не користуються попитом);
- оборотний капітал з високим ризиком вкладення (сумнівна дебіторська заборгованість, залежалі виробничі запаси, готова продукція і товари, які не користуються попитом).

6. За матеріально-речовою формою:

- предмети праці (сировина, матеріали, паливо);
- готова продукція і товари;
- грошові кошти;
- кошти у розрахунках.

Від ефективності використання оборотних активів, забезпеченості ними багато в чому залежить успішність та стабільність функціонування кожного конкретного підприємства.

При аналізі забезпеченості оборотних активів джерелами фінансування важливе значення має питома вага власних коштів у них. Дана величина отримала назву робочий капітал.

Робочий капітал - це частина оборотних активів що сформовані за рахунок власних коштів підприємства.

Наявність робочого капіталу можна розрахувати методом «знизу» чи «зверху» балансу:

- метод «знизу» балансу = (оборотні активи + необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття) – (поточні зобов'язання і забезпечення + зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття)
- метод «зверху» балансу = (власний капітал + довгострокові зобов'язання і забезпечення) – необоротні активи.

Завдання 3. За даними балансу розрахувати величину робочого капіталу двома способами (табл. 4.1, 4.2.), проаналізувати склад і структуру оборотних активів, запасів і джерел їх утворення (табл. 4.3., 4.4, 4.5.), дебіторської заборгованості (табл. 4.6., 4.7.), показники ефективності використання та якісного складу дебіторської заборгованості (табл. 4.8., 4.9).

Мета: практичне засвоєння методики аналізу оборотних активів підприємства.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Дайте визначення оборотним активам.
2. Поняття та економічний зміст робочого капіталу.
3. Методи визначення величини робочого капіталу за балансом.

Таблиця 4.1

Розрахунок величини робочого капіталу методом «зверху» балансу

Показники	На початок року	На кінець року	Зміни (+,-)
1. Власний капітал			
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
3. Необоротні активи			
4. Робочий капітал (рядок 1 + рядок 2 - рядок 3)			

Таблиця 4.2

Розрахунок величини робочого капіталу методом «знизу» балансу

Показники	На початок року	На кінець року	Зміни (+,-)
1. Оборотні активи			
2. Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття			
3. Поточні зобов'язання і забезпечення			
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття			
6. Робочий капітал (рядок 1+ рядок 2 - рядок 3 - рядок 4)			

Таблиця 4.3

Склад і структура оборотних активів підприємства

Розділи та статті активу балансу	На початок року		На кінець року		Зміни (+,-)	
	грн	%	грн	%	грн	%
1	2	3	4	5	6	7
Запаси:						
Виробничі запаси						
Незавершене виробництво						
Готова продукція						
Товари						
Поточні біологічні активи						
Депозити перестраховування						
Векселі одержані						
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги						
Дебіторська заборгованість за розрахунками:						
за виданими авансами						
з бюджетом						
у тому числі з податку на прибуток						
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів						
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків						
Інша поточна дебіторська заборгованість						
Поточні фінансові інвестиції						
Гроші та їх еквіваленти:						
Готівка						
Рахунки в банках						
Витрати майбутніх періодів						
Частка перестраховиків у страхових резервах						
Всього		100,0		100,0		X

Таблиця 4.4

Склад і структура джерел утворення оборотних активів підприємства

Джерела	На початок року		На кінець року		Зміни (+,-)	
	грн	%	грн	%	грн	%
1	2	3	4	5	6	7
Власні (робочий капітал)						
Довгострокові зобов'язання і забезпечення						
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття						
Короткострокові кредити банків						
Векселі видані						
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями за товари, роботи, послуги						
за розрахунками з бюджетом у тому числі з податку на прибуток						
розрахунками зі страхування						
розрахунками з оплати праці						
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами						
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками						
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків						
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю						
Поточні забезпечення						
Доходи майбутніх періодів						
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків						
Інші поточні зобов'язання						
Всього		100,0		100,0		X

Склад та структура запасів підприємства

Показники	20_	20_	20_	Відхилення (+,-)		У % до	
				20_	20_	20_	20_
Сировина і матеріали							
Куповані напівфабрикати та комплектуючі вироби							
Паливо							
Тара і тарні матеріали							
Будівельні матеріали							
Запасні частини							
Матеріали сільськогосподарського призначення							
Поточні біологічні активи							
Малоцінні та швидкозношувані предмети							
Незавершене виробництво							
Готова продукція							
Товари							
Всього							

Склад та структура дебіторської заборгованості підприємства

Дебіторська заборгованість	На початок року		На кінець року		Зміни (+,-)	
	грн	%	грн	%	грн	%
1	2	3	4	5	6	7
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги						
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами						
з бюджетом						
у тому числі з податку на прибуток						
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів						
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків						
Інша поточна дебіторська заборгованість						
Разом дебіторської заборгованості						

**Склад та структура дебіторської заборгованості за терміном
виникнення**

Показники	20_	20_	20_	Відхилення (+,-)		У % до	
				20_	20_	20_	20_
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги							
до 12 місяців							
від 12 до 18 місяців							
від 18 до 36 місяців							
Разом							
Інша поточна дебіторська заборгованість							
до 12 місяців							
від 12 до 18 місяців							
від 18 до 36 місяців							
Разом							
Всього							

**Показники ефективності використання та якісного складу
дебіторської заборгованості**

Пор. №	Показник	Умови розрахунку	20_	20_	20_	Відхилення (+,-)	
						20_	20_
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Оборотність дебіторської заборгованості	Ф.№2, р.2000/(Ф.№1, (сума рядків зі 1120 по 1155))					
2	Тривалість обороту дебіторської заборгованості	365(360) /п.1					
4	Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	(Ф.№1, (р.1120 - р.1155))/ (Ф.№1, (сума рядків з 1605 по 1690))					
5	Питома вага дебіторської заборгованості в оборотних активах	(Ф.№1, (сума рядків зі 1120 по 1155)/Ф1, р.1195					
6	Співвідношення темпів зміни дебіторської та кредиторської заборгованості	Ф.№1, темп зміни (сума рядків зі 1120 по 1155)/ (Ф.№1, темп зміни сума рядків з 1605 по 1690))					
8	Співвідношення темпів зміни дебіторської заборгованості та виручки від реалізації	Ф.№1, темп зміни (сума рядків зі 1120 по 1155)/ Ф.№2, темп зміни р. 2000					

ТЕМА 5. АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Капітал — це загальна вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, які авансовані у формування активів підприємства. Капітал підприємства формується при його створенні та у процесі здійснення фінансово-господарської діяльності.

Термін «капітал» асоціюється з терміном «власність». При створенні підприємства його стартовим капіталом виступає вартість майна підприємства.

Власний капітал — це частина активів підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Залежно від джерела формування власний капітал можна поділити на вкладений і накопичений.

Вкладений капітал — це капітал, внесений власниками підприємства (статутний, пайовий капітал, додатково оплачений капітал). Сума вкладеного капіталу може збільшуватися також за рахунок конвертування боргових зобов'язань підприємства у акції або частки (паї).

Накопичений капітал отримують у процесі діяльності підприємства.

Залучений капітал підприємства — це кошти, залучені для фінансування господарської діяльності підприємства на принципах строковості, поверненості та платності.

Інвестований капітал - капітал, що вкладений власниками в підприємство.

Статутний капітал - вартісний вираз сукупного вкладу засновників (власників) у майно підприємства при його створенні.

Резервний капітал - сума резервів, створених за рахунок чистого прибутку підприємства відповідно до чинного законодавства або установчих документів, що мають строго цільове призначення.

Додатковий капітал - складова власного капіталу, яка включає: суми від дооцінки необоротних активів, безоплатно отримані цінності, емісійний дохід акціонерного товариства тощо.

Завдання 4. За даними балансу розрахувати склад і структуру власного і залученого капіталу (табл. 5.1, 5.2.), кредиторської заборгованості (табл. 5.3.), розрахувати показники структури капіталу (табл. 5.4).

Мета: практичне засвоєння методики аналізу капіталу підприємства.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Дайте визначення головним видам капіталу.
2. У чому полягають відмінності між власним і залученим капіталом?
3. Які фактори впливають на величину рентабельності власного капіталу?
4. Як визначити вплив факторів на рентабельність власного капіталу?

Таблиця 5.1

Склад і структура власного капіталу підприємства

Джерела	На початок року		На кінець року		Зміни (+,-)	
	грн	%	грн	%	грн	%
1	2	3	4	5	6	7
Зареєстрований (пайовий) капітал						
Внески до незареєстрованого статутного капіталу						
Капітал у дооцінках						
Додатковий капітал						
Емісійний дохід						
Накопичені курсові різниці						
Резервний капітал						
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)						
Неоплачений капітал						
Вилучений капітал						
Інші резерви						
Всього		100,0		100,0		X

Таблиця 5.2

Склад і структура залученого капіталу підприємства

Джерела	На початок року		На кінець року		Зміни (+,-)	
	грн	%	грн	%	грн	%
1	2	3	4	5	6	7
Довгострокові зобов'язання і забезпечення						
Короткострокові кредити банків						
Поточна кредиторська заборгованість:						
за довгостроковими зобов'язаннями						
товари, роботи і послуги						
розрахунками з бюджетом						
у тому числі з податку на прибуток						
розрахунками зі страхування						
розрахунками з оплати праці						
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами						
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками						
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків						
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю						
Поточні забезпечення						
Доходи майбутніх періодів						
Інші поточні зобов'язання						
Всього		100,0		100,0		X

Склад і структура кредиторської заборгованості підприємства

Джерела	На початок року		На кінець року		Зміни (+,-)	
	грн	%	грн	%	грн	%
1	2	3	4	5	6	7
Векселі видані						
Поточна кредиторська заборгованість за:						
довгостроковими зобов'язаннями						
товари, роботи і послуги						
розрахунки з бюджетом						
у тому числі з податку на прибуток						
розрахунками з оплати праці						
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами						
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками						
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків						
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю						
Поточні забезпечення						
Доходи майбутніх періодів						
Інші поточні зобов'язання						
Всього		100,0		100,0		X

Показники структури капіталу підприємства

Пор. №	Показник	Умови розрахунку	20_	20_	20_	Відхилення(+,-)	
						20_	20_
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Коефіцієнт структури довгострокових вкладень	Ф.№1, р.1595/Ф.№1, р.1095					
2	Співвідношення необоротних активів та власного капіталу	Ф.№1, р.1095/Ф.№1, р.1495					
3	Співвідношення поточних пасивів і власного капіталу	Ф.№1, р.1695/Ф.№1, р.1495					
4	Коефіцієнт залежності робочого капіталу	Ф.№1, р.1495/(Ф.№1, р.1195 + р.1200 – р.1695 – р.1700)					
5	Співвідношення робочого капіталу та оборотних активів	(Ф.№1, р.1195 + р.1200 - р.1695 – р.1700)/ (Ф.№1, р.1195 + р.1200)					
6	Коефіцієнт ліквідності робочого капіталу	(Ф.№1, сума рядків з 1103 по 1167)/ (Ф.№1, р.1195 + р.1200 – р.1695 – р.1700)					
7	Співвідношення оборотних та необоротних активів	(Ф.№1, р.1195+р.1200) /Ф.№1, р.1095					
8	Питома вага запасів в оборотних активах	(Ф.№1, сума рядків з 1101 по 1104)/Ф.№1, р.1195					
9	Коефіцієнт структури залученого капіталу	Ф.№1, .р. 1595/Ф.№1, (р.1595+ р.1695)					
10	Коефіцієнт залежності робочого капіталу	(Ф.№1, р.1595)/ (Ф.№1, р.1195 + р.1200 – р.1695 – р.1700)					

ТЕМА 6. АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ

Грошові потоки — це надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів у результаті господарської діяльності підприємств.

У загальному вигляді **під грошовим потоком розуметься** різниця між коштами, що надійшли, і сплаченими.

Система основних показників, що характеризують обсяг сформованих грошових потоків підприємства, включає:

- обсяг надходження коштів;
- обсяг витрачання коштів;
- обсяг залишків коштів на початок і кінець даного періоду;
- обсяг чистого грошового потоку;
- розподіл загального обсягу грошових потоків окремих видів за окремими інтервалами даного періоду;
- оцінку факторів внутрішнього і зовнішнього характеру, що впливають на формування грошових потоків підприємства.

Грошові потоки підприємства можуть набувати як *готівкової*, так і *безготівкової форми*.

Готівкові грошові потоки — формуються через касу підприємства готівковими грошовими коштами, як правило, при обслуговуванні фізичних осіб — виплаті заробітної плати, матеріального заохочення, дивідендів, пенсій, грошової допомоги та здійсненні платежів за реалізовані продукцію, товари, виконані роботи, надані послуги.

Безготівкові грошові потоки — це грошові розрахунки, які здійснюються за допомогою записів на рахунках в банках, коли гроші (кошти) списуються з рахунка платника (покупця) і переказуються на рахунок отримувача коштів (продавця).

Чистий рух грошових коштів підприємства визначається як різниця між сумою грошових надходжень і видатків, відображених за видами діяльності. Знайдена сума відповідає різниці між статтями залишків грошових коштів на початок і кінець періоду, які відображені в балансі. Додавши до залишку грошових коштів підприємства на початок періоду чистий рух коштів у результаті всіх видів діяльності за звітний період, отримаємо залишок грошових коштів на кінець періоду, який відображається в балансі підприємства.

Інформація про потоки грошових коштів підприємства формується у звіті про рух грошових коштів. Метою складання звіту є надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни, що відбулися у грошових потоках підприємства та їх еквівалентах за звітний період.

Форма і зміст звіту, а також загальні вимоги до розкриття його статей визначено П (С) БО 4 «Звіт про рух грошових коштів». Для складання звіту використовують показники балансу, звіту про фінансові результати та дані аналітичного обліку руху грошових коштів підприємства.

Грошові кошти — це найменш прибуткові активи підприємства. Самі по собі вони не тільки не приносять жодного доходу, але і з часом втрачають свою цінність внаслідок інфляції і упущених доходів від їх можливого інвестування. Проте підприємства завжди тримають на рахунках фінансової звітності залишки грошових коштів з таких причин:

— *страхування* — підтримка маржі безпеки на випадок несподіваних потреб в грошових коштах. Чим менш надійні прогнози надходжень і використання грошових коштів, тим вище повинна бути маржа безпеки. Наявність ринку високоліквідних цінних паперів і банківські кредити знижують потребу тримати гроші в запобіжних цілях;

— *спекулятивна* можливість прибуткового використання тимчасово вільних грошових коштів;

— *підтримка компенсаційного залишку* — підтримка певного мінімального залишку на рахунках на вимогу банку. Такий безстроковий внесок за своєю суттю є додатковою компенсацією банку за надання ним послуг, кредитів і т. д.

Завдання 5. Використовуючи дані «Звіту про рух грошових коштів» по підприємству проаналізувати канали надходження (табл. 6.1.) та витрат грошових коштів (табл. 6.2.), проаналізувати ефективність використання грошових коштів (табл. 6.3.).

Мета: практичне засвоєння методики аналізу грошових коштів підприємства.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. У чому полягає мета та завдання аналізу грошових потоків?
2. Які джерела інформації використовують для аналізу грошових потоків?
3. Викладіть методику обчислення чистого руху грошових потоків за видами діяльності.
4. За допомогою яких показників оцінюють інтенсивність та ефективність грошового потоку?

Таблиця 6.1

Склад і структура каналів надходження грошових коштів підприємства

Джерела	20__ р.		20__ р.		Зміни (+,-)	
	грн.	%	грн.	%	грн.	%
1	2	3	4	5	6	7
<i>I. Рух коштів у результаті операційної діяльності</i>						
Надходження від:						
реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)						
повернення податків і зборів цільового фінансування						
отримання субсидій, дотацій на покупців і замовників						
повернення авансів						
відсотків за залишками коштів на поточних рахунках						
боржників неустойки (штрафи, пені)						
операційної оренди						
отримання роялті, авторських винагород						
страхових премій						
повернення позик						
Інші надходження						
<i>II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності</i>						
Надходження від:						
реалізації фінансових інвестицій						
необоротних активів						
отриманих відсотків						
дивідендів						
деривативів						
погашення позик						
вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці						
Інші надходження						
<i>III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності</i>						
Надходження від:						
власного капіталу						
отримання позик						
продажу частки в дочірньому підприємстві						
інші надходження						
Всього		100,0		100,0		X

Склад і структура каналів витрат грошових коштів підприємства

Джерела	20__ р.		20__ р.		Зміни (+,-)	
	грн.	%	грн.	%	грн.	%
1	2	3	4	5	6	7
<i>I. Рух коштів у результаті операційної діяльності</i>						
Витрачання на оплату:						
товарів (робіт, послуг)						
праці						
відрахування на соціальні заходи						
зобов'язань з податків і зборів						
зобов'язань з податку на прибуток						
зобов'язань з податку на додану вартість						
зобов'язань з інших податків і зборів						
оплату авансів						
повернення авансів						
цільових внесків						
за страховими контрактами						
фінансових установ на надання позик						
Інші витрачання						
<i>II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності</i>						
Витрачання на:						
придбання фінансових інвестицій						
придбання необоротних активів						
Виплати за деривативами						
Витрачання на надання позик						
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці						
Інші платежі						
<i>III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності</i>						
Витрачання на:						
викуп власних акцій						
погашення позик						
сплату дивідендів						
сплату відсотків						
сплату заборгованості з фінансової оренди						
Інші платежі						
Всього		100,0		100,0		X

Показники оцінки руху грошових коштів

№	Показник	Формула розрахунку	20__р.	20__р.	Відхилення (+,-)
1	Рентабельність залишку грошових коштів	Ф. №2 р.№2350 або р.2355)/ Ф.№1, р. 1165			
2	Рентабельність витрачених грошових коштів	Ф. №2 р.№2350 або р.2355)/ Ф.№3, сума витрачених грошових коштів (негативний грошовий потік)			
3	Рентабельність отриманих грошових коштів	Ф. №2 р.№2350 або р.2355)/ Ф.№3, сума отриманих грошових коштів (позитивний грошовий потік)			
4	Рентабельність чистого грошового потоку	Ф. №2 р.№2350 або р.2355)/ Ф.№3, р.3400			
5	Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку	Ф.№3, р.3400/ Ф.№3, (р.3115+р.3116+р.3117+ р.3118р.+р. 3350+ р.3360)			
6	Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	(Ф.№3, р.3400+ Ф.№2, р.2515 - Ф.№3(р.3405-р.3415))/ Ф.№3, сума витрачених грошових коштів (негативний грошовий потік)			
7	Коефіцієнт ефективності грошового потоку	Ф.№3, р.3400/ Ф.№3, сума витрачених грошових коштів (негативний грошовий потік)			
8	Коефіцієнт реінвестування чистого грошового потоку	Ф.№3, (р.3400-р.3355)/ Ф.№5, збільшення по (р.3350+р.3410)			

ТЕМА 7. АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ І ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Платоспроможність – це можливість підприємства розрахуватися зі своїми зобов'язаннями на конкретну дату. Підприємство вважається платоспроможним, якщо сума легколіквідних активів більша або дорівнює першочерговим платіжним зобов'язанням, до яких належать позики банків та інші позикові кошти, строк сплати яких настав; розрахунки з постачальниками, бюджетом, з працівниками підприємства та інші строкові зобов'язання.

Рівень платоспроможності характеризується через його коефіцієнт, який розраховується як відношення суми платіжних засобів підприємства до суми платіжних зобов'язань.

Якщо коефіцієнт ≥ 1 , то підприємство вважається платоспроможним і на конкретну дату воно може повністю погасити свою заборгованість. Якщо коефіцієнт < 1 , то підприємство може погасити тільки частину своїх зобов'язань. Якщо коефіцієнт дорівнює нулю, то підприємство вважається банкрутом.

До платіжних засобів включають: гроші та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції, готову продукцію, товари та частину дебіторської заборгованості, щодо надходження якої є впевненість.

До платіжних зобов'язань доцільно включати поточні пасиви: короткострокові кредити банків, поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, векселі видані, кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги та поточні зобов'язання за розрахунками.

Ліквідність балансу – це можливість суб'єкта господарювання перевести активи в готівку і погасити свої платіжні зобов'язання, а точніше, це ступінь покриття довгострокових зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких у грошову готівку відповідає строку погашення платіжних зобов'язань. Вона залежить від ступеня відповідності величини існуючих платіжних засобів розміру короткострокових боргових зобов'язань.

Ліквідність підприємства – це більш загальне поняття, ніж ліквідність балансу. Ліквідність балансу передбачає пошук платіжних засобів тільки за рахунок внутрішніх джерел (реалізації активів). Але підприємство може залучити заємні засоби зі сторони, якщо у нього є відповідний імідж у діловому світі і достатньо високий рівень інвестиційної привабливості.

З метою оцінки підприємства на короткострокову перспективу необхідно визначити три коефіцієнта ліквідності:

- **абсолютний** – показує яка частина поточних зобов'язань може бути погашена відразу. Розраховується як відношення грошей і поточних фінансових інвестицій до поточних зобов'язань. Теоретичне (оптимальне) значення 0,2-0,25;

- **проміжний** – показує, яка частина поточних зобов'язань може бути погашена при поверненні дебіторської заборгованості, а також грошей і поточних фінансових інвестицій. Теоретичне значення 0,7-0,8, при цьому необхідно визначити співвідношення грошей і дебіторської заборгованості в загальній сумі ліквідних активів;

- **коефіцієнт загального покриття** – показує, яку суму поточних зобов'язань зможе погасити підприємство оборотними засобами. Розраховується як відношення суми усіх ліквідних поточних активів підприємства до суми поточних зобов'язань. Його оптимальне значення 2,0-2,5.

Діяльність підприємств у ринкових умовах супроводжується ризиком банкрутства, тому при оцінці фінансової стійкості господарств доцільно вивчати методи прогнозування та оцінки імовірності банкрутства.

Банкрутство – це визначена господарським судом неплатоспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів, не інакше як через застосування ліквідаційної процедури. Таким чином, головним критерієм для визначення підприємства банкрутом є його неплатоспроможність вчасно розрахуватися за своїми зобов'язаннями.

Під **неплатоспроможністю** розуміється неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати грошові зобов'язання перед кредиторами після настання встановленого терміну їх сплати, у тому числі щодо заробітної плати, а також виконувати зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) не інакше як через поновлення платоспроможності.

Боржник — це суб'єкт підприємницької діяльності, неспроможний виконати свої грошові зобов'язання перед кредиторами, у тому числі зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), протягом трьох місяців після настання встановленого терміну сплати.

З метою визначення ознак неплатоспроможності розраховують такі показники:

- рівень платоспроможності;
- коефіцієнт забезпеченості власними засобами;
- коефіцієнт покриття.

Рівень платоспроможності розраховується як різниця між грошами та іншими платіжними засобами і поточними зобов'язаннями.

З метою своєчасного виявлення тенденції формування незадовільної структури балансу у прибутково працюючих суб'єктів господарювання проводиться розрахунок коефіцієнта Бівера:

$$K = \frac{\text{чистий прибуток} + \text{амортизація}}{\text{довгострокові зобов'язання} + \text{поточні зобов'язання}}$$

Ознакою формування незадовільної структури балансу є таке фінансове становище підприємства, при якому протягом тривалого часу (1,2-

2 роки) коефіцієнт Бівера не перевищує 0,2, а також відбувається скорочення частки прибутку, яка спрямовується на розвиток підприємства.

Крім даної методики оцінки ймовірності банкрутства є й інші, а саме:

- текстове прогнозування банкрутства;
- суб'єктивні критерії прогнозування банкрутства.

Основоположником текстових показників прогнозування банкрутства є американський економіст Едвард Альтман, який у 60-70-х роках розробив і запропонував декілька текстових моделей для визначення ймовірності банкрутства. Найбільш простою серед них є двофакторна модель:

$$K = -0,3877 - 1,074K_1 + 0,058K_2,$$

де K_1 – коефіцієнт покриття; K_2 - коефіцієнт фінансової залежності.

Водночас потрібно зазначити, що дана модель розроблена для підприємств США, а в Україні мають місце інші цикли макро- і мікроекономіки, а також інші рівні фондо-, енерго і трудомісткості виробництва, продуктивності праці, інша податкова система.

Більш точні розрахунки ймовірності банкрутства підприємства можна отримати при використанні п'ятифакторної моделі Альтмана:

$$Z\text{-модель} = -0,717 k_1 + 0,847 k_2 + 3,107 k_3 + 0,42 k_4 + 0,995 k_5,$$

k_1 — відношення оборотного капіталу до суми активів; k_2 — відношення чистого прибутку до суми активів; k_3 — відношення прибутку від реалізації до суми активів; k_4 — відношення ринкової вартості акцій до суми заборгованості; k_5 — відношення виручки від реалізації до суми активів.

Виходячи з отриманої величини Z , Альтман встановив такі можливі ситуації ймовірності банкрутства:

- до 1,8 – дуже висока;
- від 1,81 до 2,70 – середня;
- від 2,71 до 2,99 – низька;
- від 3,0 – дуже низька.

R -модель прогнозу ризику банкрутства запропонована вченими Іркутської державної економічної академії. Ця модель має такий вигляд:

$$R = 8,38 K_1 + K_2 + 0,054 K_3 + 0,63 K_4,$$

де K_1 — відношення оборотного капіталу до активів; K_2 — відношення чистого прибутку до власного капіталу; K_3 — відношення виручки від реалізації до активів; K_4 — відношення чистого прибутку до інтегральних витрат.

Значення R (коефіцієнту ймовірності банкрутства):

- менше 0 – ймовірність банкрутства максимальна (90-100 %)
- 0–0,18 - висока (60-80 %)
- 0,18–0,32 – середня (35-50 %)
- 0,32–0,42 – низька (15-20 %)
- більше 0,42 – мінімальна (до 10 %).

Позитивне значення даної моделі полягає в тому, що механізм її розробки та всі основні етапи розрахунків досить прості і можуть бути

детально пояснені та обґрунтовані. Водночас при проведенні оцінки схильності підприємства до банкрутства та розрахунку коефіцієнтів ймовірності банкрутства потрібно враховувати галузеву специфіку підприємства. Тому при проведенні більш точної оцінки схильності підприємства до банкрутства потрібно розробити та користуватися галузевими коефіцієнтами ймовірності банкрутства.

Завдання 6. Проаналізувати платоспроможність підприємства (табл. 7.1.), його ліквідність (табл. 7.2.), показники рівня неплатоспроможності (табл. 7.3.), розрахувати індекс Альтмана (7.4.), розрахувати R-модель (7.5).

Мета: засвоєння методики аналізу ліквідності балансу..

Джерела інформації:

1. Баланс підприємства (Ф. №1).
2. Звіт про фінансові результати підприємства (Ф. №2).

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. У чому полягає сутність платоспроможності?
2. Що характеризує коефіцієнт платоспроможності, як він обчислюється?
3. Що належить до платіжних засобів і платіжних зобов'язань?
4. Дайте визначення ліквідності балансу і ліквідності підприємства.
5. Охарактеризуйте Z-модель.
6. Дайте характеристику R – моделі.

Платоспроможність підприємства, тис. грн

Показники	20_р	20_р	20_р	Відхилення (+,-)	
				20_р	20_р
I Платіжні засоби					
Гроші та їх еквіваленти					
Готова продукція					
Товари					
Поточні фінансові інвестиції					
Дебіторська заборгованість					
Разом платіжних засобів					
II Платіжні зобов'язання					
Короткострокові кредити банків					
Векселі видані					
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями					
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами					
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками					
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків					
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю					
Поточні забезпечення					
Доходи майбутніх періодів					
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків					
Інші поточні зобов'язання					
Разом платіжних зобов'язань					
Коефіцієнт платоспроможності					
Перевищення:					
- платіжних засобів					
- платіжних зобов'язань					

Показники ліквідності балансу, тис. грн

Показники	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення (+,-)	
				20__р.	20__р.
I Ліквідні активи					
1.1. Гроші та їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції					
1.2. Дебіторська заборгованість					
1.3. Запаси					
Всього ліквідних засобів					
II Короткострокові зобов'язання					
Підсумок III розділу пасиву балансу					
III Коефіцієнти ліквідності балансу:					
- абсолютний					
- проміжний					
- загального покриття					

Показники неплатоспроможності підприємства

Показники	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення (+,-)	
				20__р	20__р
Рівень платоспроможності					
Коефіцієнт забезпеченості власними засобами					
Коефіцієнт покриття					
Коефіцієнт Бівера					

Розрахунок індексу платоспроможності Альтмана (Z-модель)

Показники	20 _р.	20 _р.	20 _р.	Відхилення (+,-)	
				20 _р.	20 _р.
Відношення оборотного капіталу до суми активів (k_1)					
Відношення чистого прибутку до суми активів (k_2)					
Відношення прибутку від реалізації до суми активів (k_3)					
Відношення ринкової вартості акцій до суми заборгованості (k_4)					
Відношення виручки від реалізації до суми активів (k_5)					
$Z = -0,717 k_1 + 0,847 k_2 + 3,107 k_3 + 0,42 k_4 + 0,995 k_5,$					

Розрахунок можливості банкрутства (R-модель)

Показники	20 _р.	20 _р.	20 _р.	Відхилення (+,-)	
				20 _р.	20 _р.
Відношення оборотного капіталу до активів (K ₁) K ₁ = ф.1.р.1195 / ф.1.р.1300					
Відношення чистого прибутку до власного капіталу (K ₂) K ₂ = ф.2.р.2350 або 2355/ ф.1.р.1495					
Відношення виручки від реалізації до активів (K ₃) K ₃ =ф.2.р.2000/ ф.1.р.1300					
Відношення чистого прибутку до інтегральних витрат. (K ₄) K ₄ = ф2.р.2350 або 2355/ф.2.р (2050+2130+2150+2180+2250+2255+2270)					
R = 8,38 K ₁ + K ₂ + 0,054 K ₃ + 0,63 K ₄					

ТЕМА. 8. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

Кваліфікована оцінка фінансового стану підприємства передбачає проведення об'єктивного аналізу його фінансової стабільності та стійкості.

Фінансова стабільність – це спроможність підприємства досягти стану фінансової рівноваги при збереженні достатнього ступеня фінансової стійкості та зберігати цей стан у довгостроковій перспективі при ефективному управлінні фінансами.

Основними складовими елементами фінансової стабільності є фінансова рівновага та фінансова стійкість.

Фінансова рівновага підприємства – це відповідність обсягів формування та використання (споживання) власних фінансових ресурсів.

Фінансова стійкість є відображенням стабільного перевищення доходів над витратами, що забезпечує вільне маневрування грошовими коштами підприємства. Іншими словами, фінансова стійкість характеризує ступінь фінансової залежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання. Цей ступінь можна оцінювати за різними критеріями:

- рівнем покриття матеріальних обігових коштів (запасів) стабільними джерелами фінансування;
- платоспроможністю підприємства;
- часткою власних або стабільних джерел у сукупних джерелах фінансування.

Аналіз фінансової стійкості підприємства здійснюється за допомогою сукупності абсолютних і відносних показників.

Абсолютні показники використовують для визначення фінансової стійкості за критерієм стабільності джерел покриття запасів. З цією метою визначають «нормальні» джерела формування запасів (власний оборотний капітал, короткострокові кредити і позики), а також суму кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги, і співставляють їх з сумою запасів.

Для характеристики фінансового стану на підприємстві розглядають 4 типи фінансової стійкості:

1. Абсолютна фінансова стійкість – характеризується тим, що всі запаси підприємства покриваються власними коштами, тобто підприємство не залежить від зовнішніх кредиторів. За сучасних умов, в нашій країні така ситуація трапляється рідко. Більш того, абсолютна фінансова стійкість навряд може вважатися ідеальною, оскільки означає, що керівництво підприємства не використовує зовнішні джерела фінансування для діяльності. **Характеристика типу:** $V > Z$, де V - власні (власні обігові) кошти, Z –запаси

2. Нормальна фінансова стійкість – підприємство використовує для покриття запасів крім власних коштів і довгострокові позикові кошти. Такий тип фінансування є «нормальним» з точки зору фінансового аналізу. Нормальна фінансова стійкість є найбільш бажаною для підприємств. **Характеристика типу:** $V < Z < PK$, де PK –робочий капітал

3. Нестійка – спостерігається порушення платоспроможності, але зберігається можливість відновлення рівноваги внаслідок поповнення джерел власних обігових коштів, скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів. Фінансова нестійкість вважається

нормальною (допустимою), якщо величина залучених для фінансування запасів короткострокових кредитів та запозичених коштів не перевищує сумарної вартості сировини, матеріалів та готової продукції.
Характеристика типу: РК\3\ДФЗ, де ДФЗ – джерела формування запасів.

4. Кризова фінансова стійкість – підприємство перебуває на межі банкрутства, оскільки грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не покривають навіть кредиторської заборгованості та протрочених позик. *Характеристика типу: 3\ДФЗ*

Завдання 7. Визначити рівень фінансової стійкості за критерієм: стабільності покриття запасів джерелами фінансування (табл. 8.1.); величиною відносних показників (табл. 8.2.).

Мета: практичне засвоєння методики визначення фінансової стабільності підприємства.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. У чому суть питання «фінансова стійкість»?
2. За якими критеріями можна оцінити рівень фінансової стійкості підприємства?
3. Які типи фінансової стійкості за критерієм покриття запасів Ви знаєте?
4. Як за допомогою показників платоспроможності визначають рівень фінансової стійкості?

**Фінансова стійкість за критерієм стабільності джерел покриття
запасів (на кінець року)**

Пор. №	ПОКАЗНИКИ	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення (+;-) 20__р. від	
					20__р.	20__р.
	1	2	3	4	5	6
1	Власний капітал					
2	Необоротні активи					
3	Власні обігові кошти (р.1-р.2)					
4	Довгострокові зобов'язання і забезпечення					
5	Наявність робочого капіталу (р.3+р.4)					
6	Короткострокові кредити банків, векселі видані, поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги					
7	Джерела формування запасів (р.5+р.6)					
8	Запаси					
9	Надлишок (+) або нестача (-) власних обігових коштів (р.3-р.8)					
10	Надлишок (+) або нестача (-) робочого капіталу (р.5-р.8)					
11	Надлишок (+) або нестача (-) джерел формування запасів (р.7-р.8)					
12	Тип фінансової стійкості					

**Аналіз відносних показників фінансової стійкості підприємства
(за станом на кінець року)**

№ п/п	Показники	Умови розрахунку	20__р.	20__р.	Відхилення (+,-) 20__р. від 20__р.
1	Коефіцієнт фінансової незалежності	$K_{ф.н.} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}}$			
2	Коефіцієнт фінансової залежності	$K_{ф.з.} = \frac{\text{Валюта балансу}}{\text{Власний капітал}}$			
3	Коефіцієнт фінансового ризику	$K_{ф.р.} = \frac{\text{Залучений капітал}}{\text{Власний капітал}}$			
4	Коефіцієнт фінансової стабільності	$K_{ф.с.} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Залучений капітал}}$			
5	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$K_{к.л.к} = 1 - K_{ф.н.}$			
6	Коефіцієнт довгострокової заборгованості	$K_{д.з.} = \frac{\text{Довгострокові зобов'язання}}{\text{Власний капітал}}$			
7	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$K_{м.вк.} = \frac{\text{Робочий капітал}}{\text{Власний капітал}}$			
8	Індекс постійного капіталу	$I_{п.а.} = \frac{\text{Необоротні активи}}{\text{Власний капітал}}$			
9	Коефіцієнт покриття запасів	$K_{п.з.} = \frac{\text{Робочий капітал}}{\text{Запаси}}$			

ТЕМА 9. АНАЛІЗ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Кредитоспроможність – це такий фінансовий стан підприємства, який дає змогу отримати кредит і своєчасно його повернути.

Комерційні банки України, як прийнято у світовій практиці, при оцінці кредитоспроможності позичальника використовують методологічний підхід, при якому при вирішенні питання про надання кредиту діяльність клієнтів докладно аналізується за найважливішими напрямками, перші літери назв яких (англійською мовою) становлять аббревіатуру CAMPARI:

C - character - характеристика клієнта, особисті якості;

A - ability - спроможність повернення позики;

M - margin - маржа (дохідність);

P - purpose - мета, на яку витрачатимуться кошти;

A - amount - розмір позики;

R - return – умови погашення позики;

I - insurance - страхування ризику непогашення позики.

Кредитоспроможність позичальника характеризується: репутацією позичальника; поточним фінансовим станом; можливістю мобілізувати грошові кошти; дохідністю підприємства; метою використання кредитних ресурсів; сумою кредиту; співвідношенням між власними й позиковими коштами; погашенням кредиту; наданням гарантій; забезпеченістю кредиту.

Аналіз фінансово-господарської діяльності позичальника згідно з Положенням Національного банку України передбачає дослідження таких показників: обсягу реалізації продукції; собівартості; прибутків і збитків; рентабельності; платоспроможності; фінансової стійкості; складу та динаміки дебіторсько-кредиторської заборгованості.

Крім того, комерційним банкам рекомендується враховувати такі суб'єктивні показники, як: ефективність управління підприємством; ринкова позиція позичальника та його залежність від циклічних і структурних змін в економіці та в галузі; наявність державних замовлень і державної підтримки позичальника; професіоналізм керівництва та його ділова репутація.

Оцінка кредитоспроможності на основі аналізу грошових потоків - спосіб оцінки кредитоспроможності підприємства, в основу якого покладено використання факторних показників, що характеризують оборот коштів у клієнта в звітному періоді і полягає в зіставленні відпливу і припливу коштів у позичальника за період, який відповідає строку надання кредиту.

Кредитний рейтинг – можливість і умови надання кредиту(визначається за інтегрованим показником).

Клас А - (дуже високий) підприємство з дуже стійким фінансовим станом - пільговий відсоток за користування кредитом. Надання кредиту без забезпечення. Контроль за фінансовим станом не обов'язковий.

Клас Б - (високий) підприємство зі стійким фінансовим станом - відсоток встановлюється на рівні середньої ставки, що діє на ринку. Зменшення форм забезпечення. Контроль за фінансовим станом не обов'язковий.

Клас В - (задовільний) підприємство має ознаки фінансового напруження - кредит може бути наданий на загальних умовах. Здійснюється поточний контроль за фінансовим станом.

Клас Г - (низький) підприємство підвищеного ризику - кредит може бути наданий за вищою ставкою, що включає премію за ризик; під декілька видів забезпечення, в обмеженому (розміром статутного капіталу) сумі. Здійснюється контроль за документообігом угоди, що кредитується.

Клас Д - (неприйнятний) підприємство з незадовільним фінансовим станом - кредит не надається.

Рейтингова шкала визначення класу позичальника:

<i>Значення інтегрованого показника</i>	<i>Клас</i>
Понад 250	А
від 200 до 250	Б
від 150 до 200	В
від 110 до 150	Г
менше 110	Д

Завдання 8. Використовуючи дані, наведені у табл. 9.1. провести загальну оцінку фінансового стану підприємства для визначення кредитного рейтингу за інтегрованим показником (табл.9.2.).

Мета: засвоєння методики оцінки кредитоспроможності підприємства..

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. У чому полягає необхідність оцінювання кредитоспроможності?
2. Які джерела інформації використовують для кредитоспроможності підприємства?
3. За якими найважливішими напрямками у світовій практиці всебічно аналізується діяльність клієнтів при наданні кредиту?
4. За допомогою яких показників оцінюють кредитоспроможність позичальника?
5. Яка існує класифікація позичальників за результатами оцінювання фінансового стану з урахуванням рівня забезпеченості за кредитними операціями?
6. Викладіть методику визначення кредитного рейтингу підприємства.

Таблиця 9.1

Оцінка показників кредитоспроможності підприємства

№ по р.	Показник	Нормативне значення	Розподіл за оцінкою		
			1	2	3
1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2-0,25	<0,1	0,1-0,2	≥0,2
2	Коефіцієнт поточної ліквідності	0,5-1	<0,3	0,5-0,7	≥0,7
3	Коефіцієнт загальної ліквідності	2,0	< 1	1-2	≥2,0
4	Коефіцієнт фінансової незалежності	0,5	<0,3	0,3-0,5	≥0,5
5	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,5	<0,5	0,5	≥0,5
6	Рентабельність необоротних активів	-	<1	1	>1
7	Дебіторська заборгованість	-	зростання	на одному рівні	зменшення
8	Кредиторська заборгованість	-	зростання	на одному рівні	зменшення
9	Обсяг реалізації	-	зменшення	на одному рівні	зростання
10	Собівартість продукції	-	зростання	на одному рівні	зменшення
11	Прибуток	-	зменшення	на одному рівні	зростання

Таблиця 9.2

Оцінка фінансового стану підприємства для визначення кредитного рейтингу за інтегрованим показником

№ пор.	Показник	Питома вага показника, %	Фактичне значення		Оцінка		Сума балів	
			__г.	__г.	__г.	__г.	__г.	__г.
1	2	3	4	5	6	7	8=6*3	9=7*3
1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	6						
2	Коефіцієнт поточної ліквідності	7						
3	Коефіцієнт загальної ліквідності	7						
4	Коефіцієнт фінансової незалежності	10						
5	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	10						
6	Рентабельність необоротних активів	8						
7	Дебіторська заборгованість	10						
8	Кредиторська заборгованість	5						
9	Обсяг реалізації	5						
10	Собівартість продукції	8						
11	Прибуток	24						
Інтегрований показник (сума рядків)								
Кредитний рейтинг підприємства (Клас)								

ТЕМА 10. АНАЛІЗ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Ділова активність підприємства – це комплексна характеристика, яка втілює різні аспекти його діяльності. Вона визначається системою критеріїв, зокрема: місцем підприємства на ринку конкретних товарів, географією ділових стосунків, репутацією підприємства як партнера, активністю інноваційної діяльності, конкурентоспроможністю. Отже, ділова активність підприємства може характеризуватися динамікою показників ефективності виробничо-господарської діяльності в цілому.

Оцінка ділової активності у фінансовому аспекті передбачає застосування двох груп показників:

- показники інтенсивності використання капіталу, які відображають швидкість обороту засобів (або капіталу);
- показники ефективності (рентабельності) використання ресурсів (капіталу).

Показники першої групи є базовими для характеристики оборотності активів. Вони показують, наскільки зміни у наявних активах пов'язані зі змінами чистого обсягу продаж. Загальна оборотність активу показує оборотність всього капіталу, інвестованого у підприємство, і складається з часткових показників оборотності окремих елементів цих активів (табл. 5.1).

Особливої уваги потребує аналіз ефективності використання ресурсів. Показники рентабельності дають можливість оцінити рівень прибутковості використаних ресурсів і капіталу. Для цього обчислюють відношення прибутку (чистого, операційного або валового) до відповідних показників: витрат, чистого доходу або використаних ресурсів (капіталу) (табл. 5.4).

Основні показники ділової активності аналізуються в такій послідовності:

- 1) розраховуються самі показники;
- 2) показники порівнюються в динаміці;
- 3) виявляються фактори, що вплинули на їх зміну;
- 4) здійснюються аналітичні висновки.

Завдання 9. Розрахувати показники ділової активності (табл. 10.1), розрахувати вплив факторів на зміну показників оборотності оборотних коштів (табл. 10.2), визначити залежність суми матеріальних оборотних запасів від швидкості їх обороту (табл. 10.3), розрахувати вплив факторів на зміну рентабельності власного капіталу (табл. 10.4).

Мета: засвоєння методики аналізу ділової активності підприємства.

Джерела інформації:

1. Баланс підприємства (Ф. №1).
2. Звіт про фінансові результати підприємства (Ф. №2).

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. У чому суть поняття «ділова активність підприємства»?
2. Що передбачає оцінка ділової активності?
3. Які показники характеризують інтенсивність використання ресурсів (капіталу)?
4. За якими показниками можна проаналізувати ефективність використання ресурсів (капіталу)?
5. Які фактори обумовлюють рівень рентабельності активів, як обчислити розмір їх впливу)?
6. Яка факторна модель відображає взаємозв'язок рентабельності власного капіталу, рентабельності реалізації, ресурсовіддачі (оборотності активів) і фінансової залежності?

Динаміка показників ділової активності

ор. №	Показник	Умови розрахунку	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення (+,-)	
						20__р.	20__р.
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Оборотність активів, ресурсовіддача	Ф.№2 р.2000/Ф.№1, р.1300					
2	Оборотність дебіторської заборгованості	Ф.№2, р.2000/(Ф.№1, + (сума рядків зі 1120 по 1155))					
3	Тривалість обороту дебіторської заборгованості	365(360) /п.2					
4	Оборотність кредиторської заборгованості	Ф.№2, (р.2050+р.2130+ р.2150+ р.2180) /(Ф.№1, сума рядків з 1605 по 1690)					
5	Тривалість обороту кредиторської заборгованості	365(360) /п.4					
6	Оборотність запасів	Ф.№2, (р.2130+р.2150+р.2 180)/(Ф.№1, р.1100)					
7	Тривалість обороту запасів	365(360) /п.6					
8	Тривалість операційного циклу	п.7+ п.3					
9	Тривалість фінансового циклу	п.8 – п.5.					
10	Оборотність обігових засобів	Ф.№2, р.2000/(Ф.№1, р.1195 + р.1200)					
11	Тривалість обороту обігових засобів	365(360) /п.10					
12	Оборотність власного капіталу	Ф.№2, р.2000/Ф.№1, р.1495					
13	Коефіцієнт достатності робочого капіталу	Ф.№2, р.2000/ (Ф.№1, р.1195+р.1200 - р.1695)					

Продовження табл. 10.1							
1	2	3	4	5	6	7	8
14	Співвідношення виручки від реалізації та поточних пасивів	Ф.№2, р.2000/Ф.№1, р.1695					
15	Оборотність необоротних активів	Ф.№2 р.2000/Ф.№1, р.1095					

Таблиця 10.2

Розрахунок впливу факторів на зміну показників оборотності оборотних активів

По р. №	Показники	Умови розрахунку	20 р.	20 р.	20 р.	Відхилення (+,-) 20 р. від	
			Варіанти			20 р.	20 р.
			а	б	в		
1	Середньорічна вартість запасів, тис. грн	Ф.№1, р.1100					
2	Чистий дохід, тис. грн	Ф.№2, р.2000					
3	Коефіцієнти: - оборотності запасів	n.2 / n.1					
4	- закріплення запасів	n.1 / n.2					
5	- тривалості одного обороту запасів	365 (360) / n.3					
6	Умовні результативні показники: - оборотності запасів	n.2 баз.року / n.1 зв.року					
7	- тривалості одного обороту запасів, днів	365 (360) / n.6					
8	Відхилення коефіцієнта оборотності(+,-) за рахунок зміни: а) середньорічної вартості запасів	n.6a(б)-n.3a(б)					
	б) чистого доходу	n.3в-р.na(б)					
9	Відхилення тривалості одного обороту (днів) (+,-) за рахунок зміни: а) середньорічної вартості запасів	n.7a(б) - n.5a(б)					
	б) чистого доходу	n.5в - n.7a(б)					

Визначення залежності суми матеріальних оборотних запасів від швидкості їх обороту

Пор. №	Показник	Умови розрахунку	20 р.	20 р.	20 р.	Відхилення (+,-) 20 р. від	
			Варіанти			20 р.	20 р.
			А	б	в		
1	Сума обороту (виручка від реалізації), тис.грн: 1.1) всього	Ф.№2, р.2000					
	1.2) за день	р.1.1 / 365					
2	Середньорічна вартість матеріальних оборотних коштів, тис.грн	Ф.№1 р.1100					
3	Коефіцієнт оборотності обігових коштів	р.1.1 : р.2					
4	Тривалість одного обороту , днів	365 (360)/ р.3					
5	Розрахунок суми коштів, яка умовно вивільняється з обороту(або додатково вводиться в оборот) тис.грн через: 5.1.) коефіцієнт оборотності	365/(360) / (р.3в– р.3а(б))					
	5.2) тривалість обороту	(р.4в – 4а (б)) * р.1.1в					

Розрахунок впливу факторів на зміну рентабельності власного капіталу

№	Показники	Умови розрахунку	20..р.	20..р.	20..р.	Відхилення (+;-) 20...р. від	
			Варіанти			20...р.	20...р.
			а	б	в		
1	Середньорічна вартість авансованого капіталу, тис. грн	Ф. № 1, р. 1900					
2	у т.ч. власного капіталу, тис. грн	Ф. №1 р. 1495					
3	Чистий дохід, тис. грн	Ф. №2 р. 2000					
4	Чистий прибуток, тис. грн	Ф. №2 р. 2350					
Коефіцієнти:							
5	Рентабельність продаж 5.1.) базисного року	р. 4а(б)/ р.3а(б)					
	5.2.) звітнього року	Р.4в/ р.3в					
6	Ресурсовіддачі 6.1.) базисного року	р.3а(б)/ р.1а(б)					
	6.2.) звітнього року	Р.3в / р.1в					
7	Фінансової залежності 7.1.) базисного року	р.1а(б)/ р.2а(б)					
	7.2.) звітнього року	Р.1в/ р.2в					
8	Рентабельності власного капіталу 8.1.) базисного року	р.4а(б)/ р.2а(б)					
	8.2.) звітнього року	Р.4в/ р.2в					
9	Відхилення коефіцієнта рентабельності власного капіталу за рахунок зміни коефіцієнта: 9.1.) рентабельності продаж	(р.5.2 - р.5.1)* р.6.1 *р.7.1					
	9.2.) ресурсовіддачі	(р.6.2 р.7.1)* р.5.2*р.7.1					
	9.3.) фінансової залежності	(р.7.2 - р.7.1)* р.5.2*р.6.2					

ТЕМА 11. АНАЛІЗ ПРИБУТКОВОСТІ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Прибуток – найважливіша фінансова категорія, що відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва і в кінцевому рахунку свідчить про обсяг і якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості. Одночасно прибуток впливає на зміцнення комерційного розрахунку, інтенсифікацію виробництва при будь-якій формі власності. Він є не лише джерелом забезпечення внутрішньогосподарських потреб підприємств, а й джерелом формування бюджетних ресурсів держави.

Прибуток як кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства представляє собою різницю між загальною сумою доходів і витратами на виробництво і реалізацію продукції.

Під доходами розуміють збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Головними завданнями аналізу фінансових результатів підприємства є:

- вивчення обсягів, складу і динаміки фінансових результатів діяльності підприємства;
- загальна оцінка виконання плану, прогнози, динаміка;
- визначення відхилення фактичного прибутку від передбаченого планом (попереднього року), вивчення динаміки зміни прибутку за кілька звітних періодів;
- виявлення чинників впливу на формування прибутку, оцінка їх динаміки та розрахунки такого впливу;
- вивчення напрямів і тенденцій розподілу прибутку;
- виявлення резервів збільшення прибутку.

Валовий прибуток – це економічний результат діяльності суб'єктів господарювання, що визначається як різниця між чистою виручкою від реалізації продукції і виробничою собівартістю.

Операційний прибуток – це фінансовий результат від операційної діяльності, який визначається відніманням від валового прибутку операційних витрат, додаванням до одержаного результату інших операційних доходів.

Прибуток або збиток від звичайної діяльності до оподаткування - це результат від фінансової діяльності, що визначається додаванням до операційного прибутку доходу від участі в капіталі, фінансових доходів у формі дивідендів, відсотків, отриманих від фінансових інвестицій, та інших доходів (від реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів і майнових комплексів, доходу від неопераційних курсових різниць), і відніманням від отриманого результату фінансових витрат у формі відсотків та інших витрат, пов'язаних із залученням позикового капіталу, втрат

(збитків) від участі в капіталі та інших витрат (собівартість фінансових інвестицій, необоротних активів і майнових комплексів, втрат від неопераційних курсових різниць, втрат від уцінки фінансових інвестицій і необоротних активів).

Прибуток (збиток) від звичайної діяльності після оподаткування – це різниця між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування та сумою податку на прибуток.

Чистий прибуток (збиток) – це алгебраїчна сума прибутку (збитку) від звичайної діяльності після оподаткування та надзвичайного прибутку, надзвичайного збитку і податків з надзвичайного прибутку. Чистий прибуток повністю залишається у розпорядженні підприємства.

Рентабельність – це рівень прибутковості, який вимірюється у відсотках, або через коефіцієнт. Підприємство вважається рентабельним, якщо воно має прибуток від своєї діяльності

Основними завданнями аналізу (оцінки) рентабельності є:

- оцінка ефективності діяльності підприємства на поточний момент;
- виявлення зміни рентабельності протягом певного періоду;
- визначення факторів, які вплинули на зміну рентабельності;
- визначення резервів зростання рентабельності.

Завдання 10. Розрахувати вплив факторів на зміну прибутку підприємства (табл. 11.1), здійснити аналіз доходів і витрат (табл. 11.3), визначити показники рентабельності (табл. 11.4),

Мета: засвоєння методики прибутковості та рентабельності підприємства.

Джерела інформації:

1. Баланс підприємства (Ф. №1).
2. Звіт про фінансові результати підприємства (Ф. №2).

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Що таке доходи підприємства?
2. Дайте визначення головним видам прибутку.
3. Економічний зміст та аналіз показників рентабельності (період окупності власного капіталу, рентабельність інвестованого капіталу, рентабельність операційної діяльності).
4. Економічний зміст та аналіз показників рентабельності (рентабельність звичайної діяльності, рентабельність діяльності).

Таблиця 11.1

**Розрахунок впливу основних факторів на відхилення суми прибутків
звітнього року від базисного, тис. грн.**

№ рядк а	Показники та алгоритм розрахунку	20_	Розрахунк овий показник	20_
	А	1	2	3
1	Повна собівартість реалізованої с.-г. продукції			
2	Виручка від реалізації продукції			-
3	Прибуток (рядок 2 - рядок 1)			
4	Відхилення від планового прибутку - всього (гр. 3 - гр. 1 рядка 3)	X	X	
	у т.ч. за рахунок зміни:	X	X	
	а) обсягу реалізації продукції			
	б) повної собівартості реалізованої продукції (гр. 3 - гр. 2 рядка 1, взяти із протилежним знаком)	X	X	
	в) середньої ціни реалізації (гр.3 - гр. 2 по рядку 2)	X	X	
	г) структури реалізованої продукції (гр. 2 рядка 3 - гр. 1 рядка 3 - гр. 3 рядка 4а)	X	X	

Динаміка показників рентабельності

Пор. №	Показник	Умови розрахунку	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення (+,-)	
						20__р.	20__р.
1	Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком	Ф.№2 р.2350/ Ф.№1, р.1300					
2	Рентабельність власного капіталу	Ф.№2, р.2350/ Ф.№1, р.1495					
3	Рентабельність виробничих засобів	Ф.№2, р.2350/ (Ф.№1, р.1010 + р.1100)					
4	Коефіцієнт реінвестування	Ф.№1, збільшення по (р.1415 + р.1420) /Ф.№2, р.2350					
5	Коефіцієнт стійкості економічного зростання	Ф.№1, збільшення по (р.1415 + р.1420) /Ф.№1, р.1495					
6	Період окупності капіталу	Ф.№1, р.1300/ Ф.№2, р.2350					
7	Період окупності власного капіталу	Ф.№1, р.1495/ Ф.№2, р.2350					
8	Рентабельність інвестованого капіталу	Ф.№2, р.2350/ (Ф.№1, р.1495 + р.1595)					
9	Рентабельність операційної діяльності	Ф.№2, р.2190/ (Ф.№2, р.2050+ р.2130 + р.2150+ р.2180)					
10	Рентабельність діяльності	Ф.№2, р.2350/ (Ф.№2, р.2050+ р.2130 + р.2150+ р.2180+р.2255+р.2270)					

ТЕМА 12. КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Комплексна оцінка являє собою характеристику діяльності підприємства, одержану при дослідженні сукупності показників, які визначають більшість економічних процесів і вміщують узагальнюючі дані про виробництво і фінансовий стан підприємства.

Комплексна порівняльна оцінка — полягає в порівнянні ефективності виробничо-господарської діяльності одного підприємства з ефективністю діяльності інших підприємств за рядом показників.

У практичній діяльності найчастіше використовуються два методи комплексної порівняльної оцінки: суми місць і відстані до еталону.

Метод суми місць — передбачає попереднє ранжування (присвоєння місць) за кожним показником. При цьому враховується спрямованість показника.

Комплексний ранговий показник визначається за формулою:

$$R_j = \sqrt{a_{1j}^2 + a_{2j}^2 + \dots + a_{nj}^2}$$

де $j \dots n$ – номер показника, за якими оцінюються підприємства;

a_{ij} – ранг (місце) j -того підприємства по i -му показнику.

Найефективнішим визнається підприємство, комплексний ранговий показник якого найменший.

Метод відстані до еталону — полягає в порівнянні показників аналізованих підприємств з показниками еталонного об'єкта.

Еталонному підприємству приписуються найкращі значення по кожному показнику. Вихідні дані a_{ij} стандартизуються у відношенні відповідного показника еталонного підприємства за формулою:

$$x_{ij} = \frac{a_{ij}}{a_{ij}^{\text{еталон}}}$$

$a_{ij}^{\text{еталон}}$ – значення показника еталонного підприємства

Комплексний ранговий показник визначається за формулою:

$$R_j = \sqrt{(1 - x_{1j})^2 + (1 - x_{2j})^2 + \dots + (1 - x_{nj})^2}$$

Найефективнішим визнається підприємство, комплексний ранговий показник якого найменший.

Завдання 12. Визначити місце підприємства серед типових за методом суми місць та відстані

Мета: практичне засвоєння методики комплексної оцінки фінансового стану.

Джерела інформації:

1. Баланс підприємства (Ф. №1).
2. Звіт про фінансові результати підприємства (Ф. №2).

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Охарактеризуйте поняття і значення комплексної оцінки фінансового стану підприємства.
2. Назвіть основні принципи проведення комплексної оцінки фінансового стану підприємства.
3. Назвіть методи комплексної оцінки фінансового стану підприємства.

Визначення показників для комплексної оцінки

№ підприємства	Показник 1		Темп зростання, % до минулого року	Показник 2		Темп зростання, % до минулого року	Показник 3		Темп зростання, % до минулого року	Показник 4		Темп зростання, % до минулого року
	20__р	20__р		20__р	20__р		20__р	20__р		20__р	20__р	
1												
2												
3												
4												
5												

Визначення комплексного рангового показника (R_j) за методом суми місць

№ підприємства	Показник 1		Показник 2		Показник 3		Показник 4		R_j	Місце
	Темп зростання, %	Ранг	Темп зростання, %	Ранг	Темп зростання, %	Ранг	Темп зростання, %	Ранг		
	1									
2										
3										
4										
5										

Визначення комплексного рангового показника (R_j) за методом відстані до еталону

№ підприємства	Показник 1		Показник 2		Показник 3		Показник 4		R_j	Місце
	Темп зростання, %	X_{ij}	Темп зростання, %	X_{ij}	Темп зростання, %	X_{ij}	Темп зростання, %	X_{ij}		
	1									
2										
3										
4										
5										
Еталонне підприємство		x		x		x		x		

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Сутність і значення фінансового аналізу: його основні цілі, завдання, особливості.
2. Класифікація видів фінансового аналізу.
3. Групи показників, що характеризують фінансовий стан підприємства.
4. Основні типи моделей фінансового аналізу.
5. Експрес-аналіз фінансового стану підприємства.
6. Місце фінансового стану в організаційній структурі підприємства.
7. Фактори, які впливають на фінансовий стан підприємства.
8. Перелік та сутність фінансової звітності, що використовується в фінансовому аналізі.
9. Основні вимоги, що використовуються до складання фінансової звітності.
10. Значення балансу для фінансового аналізу, його склад та структура.
11. Економічна оцінка балансу підприємства.
12. Загальна характеристика звіту про фінансові результати.
13. Призначення, структура та послідовність складання звіту про рух грошових коштів.
14. Структура та призначення звіту про власний капітал.
15. Показники статистичної та бухгалтерської звітності, що використовуються у фінансовому аналізі.
16. Зміст, завдання та основні напрями аналізу оборотних активів підприємства.
17. Структура оборотних коштів підприємства.
18. Показники ефективності використання оборотних коштів підприємства та методика їх розрахунку.
19. Фактори, що впливають на ефективність використання оборотних коштів підприємства.
20. Економічна сутність і структура майна підприємства.

21. Порівняльний аналіз динаміки, складу і структури активів підприємства.
22. Аналіз ефективності використання нематеріальних активів та основних засобів.
23. Аналіз складу, структури, оборотності кредиторської заборгованості.
24. Оцінка ефективності використання власного і залученого капіталу.
25. Цілі та призначення фінансового аналізу в процесі управління грошовими активами.
26. Сутність та основні етапи перспективного аналізу грошових коштів.
27. Сутність ліквідності та платоспроможності, їх значення для суб'єктів господарювання в умовах ринкової економіки.
28. Зміст і послідовність аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства; основні стадії оцінки.
29. Система показників оцінки ліквідності: методика їх розрахунку, економічна інтерпретація.
30. Система показників оцінки платоспроможності підприємства, виявлення можливості її відновлення (втрати).
31. Умови визначення підприємства неплатоспроможним (банкрутом).
32. Сутність, значення, завдання аналізу фінансової стійкості підприємства.
33. Аналіз рівня, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства.
34. Аналіз формування чистого прибутку.
35. Система показників рентабельності, методика їх розрахунку та характеристика.
36. Факторний аналіз ефективності використання оборотного капіталу.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 17.04.2021).
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 10.04.2021).
3. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник. Київ: КНЕУ, 2013. 779 с.
4. Горкавий В. К. Статистика : підручник. третє вид., переробл. і доповн. Київ: Алерта, 2020. 644 с.
5. Горкавий В.К., Посилаєва К.І., Гончаренко Н.Г. Теорія економічного аналізу: навч. посіб. Харків: Харк. держ. аграрн. ун-т ім. В.В. Докучаєва. Харків. 2000. 243 с.
6. Добрянська Н.А. Бухгалтерський баланс та його аналіз. Ефективна економіка. 2015. №3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4367> (дата звернення 21.04.2021).
7. Ковалевська А.В. Критичний аналіз методів оцінки фінансового стану підприємства. Бізнес Інформ. 2012. № 3. С. 163-169.
8. Ковтуненко К.В. Економічне оцінювання інноваційної діяльності промислового підприємства: своєчасність процесу та достовірність результату: [моногр.]. О.: ФОП Бондаренко М.О., 2015. 254 с.
9. Ковтуненко Ю.В. Методичні основи аналізу фінансового стану промислового підприємства. Економіка. Фінанси. Право. 2016. № 8/2. С. 40-41.
10. Ковтуненко Ю.В. Фінансовий аналіз діяльності підприємства в умовах економічної нестабільності. Науковий вісник МНАУ ім. Сухомлинського. Серія «Економічні науки». 2017. №18. С. 234-238. URL: <http://global-national.in.ua/archive/18-2017/45.pdf> (дата звернення 21.04.2021).
11. Литвин Б. М., Стельмах М. В. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. К.: «Хай-Тек Прес», 2008. 336 с.
12. Лучко М.Р., Жукевич С.М., Фаріон А.І. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник. Тернопіль:, ТНЕУ, 2016 304 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/19240/1/Fin%20analiz%20Verstka.pdf> (дата звернення 03.05.2021).
13. Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності: наказ Міністерства фінансів України від 11 квітня 2013 р. № 476. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1524201-08> (дата звернення 10.04.2021).
14. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства: наказ Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 (у редакції наказу Міністерства економіки

України від 26 жовтня 2010 р. № 1361). URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=111503bd-ca7f4deeb07c-c66c2aa28e03&title> (дата звернення 10.04.2021).

15. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: наказ Міністерства фінансів України від 28 березня 2013 р. № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13/sp:max100> (дата звернення 17.04.2021).

16. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті : навч. посіб. / за ред. д.е.н., проф. Ф. Ф. Бутинця, к.е.н., доц. М. М. Шигун. Житомир: ЖДТУ, 2004. 352 с.

17. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посібник. К.:Знання, 2004. 654 с.

18. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: [моногр.]. К.: КНЕУ, 2004. 268 с.

19. Шиян Д.В., Строченко Н.І. Фінансовий аналіз. К.: АСК, 2003. 240 с.

**Валентина Василівна Ярова
Вікторія Олександрівна Велієва
Володимир Кузьмич Горкавий
Катерина Іванівна Посилаєва
Олег Станіславович Ментей
Роман Миколайович Остапенко
Юлія Сергіївна Герасименко**

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ

***МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ, РОБОЧІ ТАБЛИЦІ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ:
071 «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ»
072 «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ»***

Підписано до друку 21.06.2021 р. Формат 60x90/16. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк на дублюванні. Ум.-друк. арк. 4,94. Обл.-вид. арк.
3,6. Тираж 50 прим.

Видавець та виготовлювач
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва,
62483